

TAMME-KIRJURÄHNID RÄPINA PARGIS

Riho Kink¹ & Janek Eltermaa²¹ Ristipalo k., 64507 Räpina vald, Põlvamaa² Sireli 12–15, 64505 Räpina

Kokkuvõte. Räpina mõisa pargis vaadeldi ja rõngastati 2000. a. algul kolm tamme-kirjurähni ning jälgiti esimest korda Eestis selle liigi pesitsemist. Pesa asetses 5,6 meetri kõrgusel elusas tammes. Pesaõnnsuse rajamine algas hiljemalt 18. aprillil. Kurn muneti mai esimesel nädalal ning pojad koorusid 18. või 19. mail. Poegadele viidi toitu keskmiselt 12-minutilise (1-49) vahega. Nii pesaehitusel, haudumisel kui ka poegade toitmisel osalesid mõlemad vanalinnud. Pesitsus ebaõnnestus – 06.06.2000 leiti pesast kaks surnud poega.

Eestis pesitses seni teadaolevalt seitse rähniliiki, kuid 2000. aasta talvel püüti Räpina mõisa pargis kolm tamme-kirjurähni (*Dendrocopos medius*) ning kevadel jälgiti esmakordselt Eestis ka selle liigi pesitsemist. Käesolevas artiklis antakse ülevaade tehtud vaatlustest.

Räpina mõisa park hõlmab 8 hektarit ning seal kasvab üle 300 puu- ja põõsaliigi. Pargis kasvab palju laialehiseid puid, okaspuid on vähe. Park on kolmest küljest ümbritsetud Võhandu jõega.

Esimest korda kohati Räpina pargis tamme-kirjurähni 09.11.1999, mil üks isend jäi hommikul Janek Eltermaa tihase-lõksu ja rõngastati (H-255827, vasakus jalas). Kuna sellel liigil on raske sugu eristada, ei ole sugu siin ja edaspidi märgitud. Teistkordselt õnnestus tamme-kirjurähni pargis jälgida 23.01.2000. Vaadeldaval linnul rõngas puudus. 31.01.2000 sattus rõngata tamme-kirjurähn tihase-lõksu ning rõngastati (H-255829, paremas jalas). Umbes 15 minutit hiljem vaadeldi rõngastamispaiga vahetus läheduses tamme-kirjurähni, kel oli rõngas vasakus jalas. Paremas jalas oleva rõngaga isendit alates 11. märtsist enam ei kohatud.

21.02.2000 jälgiti pargis taas üht rõngata tamme-kirjurähni. Lind oli ärritunud ja häälitsetes erutatult, mille põhjuseks võis olla talle lennul järgnenud liigikaaslane. Mõlemat isendit koos õnnestus vaadelda kõrvuti puudel, vahemaaga 20–25 meetrit, umbes 30–40 sekundit. 24.02.2000 rõngastati samas pargis kolmas tamme-kirjurähn (H-255833, vasakus jalas), kes samuti tihaste püügiks seatud lõksu langes. Veel jälgiti Räpina mõisa pargis tamme-kirjurähni 28.01, 30.01, 01.02, 05.02 ja 09.02.2000 ning noorlinnuga sarnanevat rõngastamata isendit 18. ja 21.07.2000. Kahel korral on tamme-kirjurähni kohatud ka pargist väljaspool, tänaväärsetel puudel toitumas.

17. aprillil nähti tamme-kirjurähni seestpoolt õonestamas vana oksaaku elusas pärnas umbes 10 meetri kõrgusel. Selle õnnsuse asustas aga kuldnokk. Hiljemalt 18. aprillil alustati pesaava õonestamist

elussse tamme mahasaetud oksa alla. Pesa ehitamisest võtsid osa mõlemad vanalinnud. Kurn muneti mai esimesel nädalal. Haudumises osalesid samuti mõlemad vanalinnud, kes kahe päeva vaatlusandmeil (kokku 2h 55 min) vahetasid teineteist välja keskmiselt iga 41 (36–50) minuti järel. Pojad koorusid 18. või 19. mail, kuna 19.05 nähti vanalindu esimest korda toiduga pessa sisenemas. Poegade toitumises osalesid mõlemad vanemad, kuid alates 22. maist kohati pesa läheduses vaid üht vanalindu. Poegadele viidi toitu keskmiselt 12-minutise (1–49 min) vahega (andmed kuuelt vaatluspäevalt, kokku 8h 52 min). 5.-6. juunil ei kostnud pesast enam poegade häälitsemist ning vanalind katkestas toidu tassimise, jätkates siiski pesas käimist. Oli alust arvata, et elus poegi pesas ei ole ning pesa avamisel leitigi seal kaks surnud poega.

Pesa asetses 5,6 meetri kõrgusel elusas tammes, millel oli üks haru maapinnani küljest murdunud. Puu läbimõõt 1,5 m kõrgusel oli 125 cm ning pesaava juures 76 cm. Pesaava läbimõõt oli 40x37 mm, läve paksus 40 mm, tagaseina kaugus ava välisservast 18 cm, pesa sügavus laest põhjani 28 cm. Ava suund oli itta.

Nii 2000. a. (tabel 1) kui varem on Räpina pargis nähtud mitmeid rähniliike, sh. jäi väike-kirjurähn 2000. a. ka pesitsema. Tamme-kirjurähn ei ole aga varem kohatud. Et pargist ei leitud ühtki sellele liigile sobiva suurusega õõnsust, võib arvata, et varem pole ta seal ka pesitsenud.

Tabel 1. Räpina mõisa pargis 2000. a. talvel kohatud rähniliigid.

Table 1. Numbers of woodpeckers in Räpina park in winter 2000.

Liik <i>Species</i>		Isendite arv <i>No of ind.</i>	
		vaadeldud <i>observed</i>	rõngastatud <i>ringed</i>
Suur-kirjurähn	DENMAJ	3♂1♀	2♂1♀
Väike-kirjurähn	DENMIN	1♂	–
Tamme-kirjurähn	DENMED	3	3
Valgeselg-kirjurähn	DENLEU	1♂1♀	–
Hallpea-rähn	PICCAN	1♀	1♀

Middle-spotted Woodpeckers in Räpina park

In 2000, three Middle Spotted Woodpeckers were caught and ringed in Räpina park (SE-Estonia) and the first breeding case of the species in Estonia was confirmed. The nest was situated in living oak at 5.6 m in height. Nest-building started on 18 April, eggs were laid on the first week of May, nestlings hatched on 18 or 19 May. Both adults participated in nest-building, incubating and feeding of young. Food was brought to young on average after every 12 (1-49) minutes. The brood failed – two dead nestlings were found in the nest on 6 June.